

Реферат на тему: "Суспільство в ідейних поглядах М.П. Драгоманова в контексті соціального і національного розвитку"

Михайло Драгоманов

Суспільство в ідейних поглядах М.П. Драгоманова в контексті соціального і національного розвитку

Європейсько відомий український мислитель та вчений М. П. Драгоманов значну частину свого життя, а саме 19 років, змушений був провести за кордоном, у еміграції. На жаль, на батьківщині, розділеній могутнішими державами, належного офіційного визнання його як інтелектуала, прихильника і генератора ліберальних поглядів та ідей – годі було й сподіватися. Та й не дивно: Російська імперія побоювалася вільнодумства. І саме на чужині (у Швейцарії, Австро-Угорщині, Болгарії) з'явилися з-під пера кращі праці Драгоманова – вже зрілого мислителя: "Турки внутренние и внешние" (Женева, 1876), "Шевченко, українофіли і соціалізм" (Женева, 1879), "Чудацькі думки про українську національну справу" (Відень, 1891). Будучи прихильником європейського позитивізму та раціоналізму, і беручи щонайактивнішу участь в інтелектуальному процесі на еміграції, М. П. Драгоманов невтомно досліджував та осмислював можливості реформування та розбудови існуючих суспільств, їх розвиток у соціальному та національному напрямках [1].

Центральне місце в суспільних поглядах Драгоманова посідає ідея поступу: вищого ступеня соціальної справедливості та духовної культури [2]. Обґрунтування її вчений вважав найважливішим досягненням європейської науки. І тут слід наголосити, що опинившись на еміграції, Михайло Петрович прагнув здійснити введення справи українського визвольного руху до загальноєвропейського контексту: зорієнтувати українську справу на взірці європейської науки і культури [3].

Бачучи, "головним ділом" у людській історії – невпинний суспільний розвиток, Драгоманов визнавав найважливішим "поступ людини й громади, поступ політичний, соціальний..." [4].

Соціальний устрій суспільства на думку мислителя гармонійно повинні розвивати особистості, об'єднані в асоціації на добровільних засадах [5]. Саме вільний індивід, з його нічим не обмеженою волею, є для М.П.Драгоманова атомом соціуму, фундаментом соціального й міжнародного порядку.

Функції держави, що є за Драгомановим чимось чужим і не притаманним для людства, у суспільстві "вільних індивідів" має виконувати "товариство-товариств", що утворюється знизу з ініціативи самих таки "індивідуальних особистостей – федеративна спілка з максимальною децентралізацією та самоврядуванням громад. Найближчим до свого ідеального соціального устрою Драгоманов бачив швейцарські кантони, де він

прожив 15 еміграційних років.

Необхідною об'єднуючою між собою умовою для асоціацій індивідів розглядуваний нами мислитель вважав національне, що "живе в людині". Національне, національність є сукупністю спільних людських ознак. І не брати до уваги національного, у прагненні людства об'єднатися, не можна – бо людство і є "лише сукупністю націй" [6]. Та все ж "громаду" Драгоманов ставить понад національні елементи асоціацій, вважаючи національність лишень ґрунтом, формою та способом, що мали би послужити в першу чергу "добробутові" [соціальному. – В. Б.], "...й просвіті нашого народу, а вкупі з ним й його національності" [7]. А саме лише припущення про те, що питання національності й усього, що з нею пов'язане – "є перше, головне діло" у справі майбутнього українського народу, Драгоманов характеризує як примарну та регресивну [8].

Щодо втілення своїх суспільних ідей у життя, то вчений виступав противником загальної соціальної революції, котра не могла би на його думку витворити новий лад суспільного життя [9]. Надія на соціальну революцію, вважав мислитель, веде у глухий кут. "Не революція, еволюція" – було девізом Драгоманова. Новий суспільний устрій повинен органічно та поступово сформуватися із попередніх йому ладів.

Підсумовуючи, слід зазначити, що вбачаючи оптимальним варіантом суспільства спільноту асоціацій вільних особистостей, зі щонайменшими елементами примусу і на федералістських засадах, Драгоманов такий соціальний устрій не уявляв без "повної особистої волі" кожного окремого індивіда, та ідеї поступу на основі еволюції, як необхідної умови встановлення "справедливого ладу". Розуміючи, вочевидь на прикладі тісної єдності соціального та національного рухів у історії, взаємопов'язаність і цих абстрактних теоретичних понять; у своїх суспільних поглядах М.П.Драгоманов саме у поступі соціальному, політичному вбачав запоруку і національно-просвітницького розвитку, де національність є лише своєрідним ґрунтом соціальної еволюції.

Список використаної літератури

1. Драгоманов М.П. Вибране. – К.: Либідь, 1991. – С. 376-377.
2. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: В 2 т. – К.: Основи, 1994. – Т. 1. С. – 306.
3. Горський В.С. Історія української філософії. Курс лекцій. – К.: Наук. думка. 1997. – С. 181.
4. Драгоманов М.П. Вибране. К.: Либідь, 1991. – С. 558.
5. Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Історія української конституції. – К., 1993. – С. 40.
6. Горський В. С. Вказана праця. – С. 184.
7. Драгоманов М.П. Вибране. – С. 558.
8. Там само. – С.559
9. Франко І. Суспільно-політичні погляди М. Драгоманова. – К., Наук. думка, 1986. – Т. 45. – С. 428.